

CONTROLEPROTOCOL VOOR DE ACCOUNTANTSCONTROLE OP DE JAARREKENING 2018 VAN DE GEMEENTE WESTLAND

---

1. Inleiding

Bij besluit van 19 april 2016 heeft de gemeenteraad aan Verstegen accountants en adviseurs opdracht verstrekt de accountantscontrole als bedoeld in artikel 213 Gemeentewet voor de gemeente Westland uit te voeren voor de boekjaar 2016, 2017 en 2018.

In dit controleprotocol worden door de gemeenteraad een aantal zaken geregeld ter ondersteuning van de uitvoering van de accountantscontrole.

Object van controle is de jaarrekening 2018 en daarmee tevens het financieel beheer zoals uitgeoefend door of namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westland.

2. Doelstelling

Dit controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties voor de controle van de jaarrekening 2018 van de gemeente Westland.

3. Algemene uitgangspunten voor de controle (getrouwheid en rechtmatigheid)

Zoals in art 213 Gemeentewet is voorgeschreven zal de controle van de in artikel 197 Gemeentewet bedoelde jaarrekening, uitgevoerd door de door de raad benoemde accountant, gericht zijn op het afgeven van een oordeel over:

- De getrouwe weergave van de in de jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- Het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen;
- De inrichting van het financieel beheer en de financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- Het in overeenstemming zijn van de door het college opgestelde jaarrekening met de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 186 Gemeentewet (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten);
- de verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening.

Bij de controle zullen de nadere regels die bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van artikel 213, lid 6 Gemeentewet (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden), alsmede de uitgangspunten en standpunten van de commissie Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (commissie BBV) en de aanwijzingen en beroepsvoorwaarden van het NBA bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) dat de in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen "in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen.

4. Te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties

De goedkeuringstolerantie is het bedrag dat de som van fouten in de jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers wordt beïnvloed. De goedkeuringstolerantie is de basis voor de strekking van de af te geven controleverklaring.

De rapporteringtolerantie(s) is een bedrag dat gelijk is aan of lager is dan de bedragen voortvloeiend uit de goedkeuringstolerantie. Bij overschrijding van dit bedrag vindt rapportering plaats in het verslag van bevindingen. Een lagere rapporteringtolerantie leidt in beginsel niet tot aanvullende controlewerkzaamheden, maar wel tot een uitgebreidere rapportage van bevindingen.

In onderstaand schema is de goedkeuringstolerantie opgenomen.

<i>Goedkeuringstolerantie</i>	<i>Goedkeurend</i>	<i>Beperking</i>	<i>Oordeelonthouding</i>	<i>Afkeurend</i>
<i>Fouten in de jaarrekening (% lasten)</i>	$\leq 1\%$	$>1\% < 3\%$	-	$\geq 3\%$
<i>Onzekerheden in de controle (% lasten)</i>	$\leq 3\%$	$>3\% < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Op basis van de begroting 2018 (inclusief wijzigingen) van de gemeente betekenen bovengenoemde percentages indicatief dat een totaalbedrag aan fouten in de jaarrekening van circa € 3,4 miljoen en een totaal van onzekerheden van circa € 10,1 miljoen de goedkeurende strekking van de controleverklaring niet zullen aantasten.

Voor de rapporteringtolerantie stelt de raad als maatstaf dat de accountant elke fout of onzekerheid in baten en lasten $\geq$ € 50.000 rapporteert en elke fout of onzekerheid $\geq$ € 100.000 bij investeringen.

5. Begrip rechtmatigheid en de aanvullend te controleren rechtmatigheidscriteria

In het kader van de rechtmatigheidscontrole kunnen 9 rechtmatigheidscriteria worden onderkend: het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium, het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium, het calculatiecriterium, het valuteringscriterium, het adresseringscriterium, het volledigheidscriterium, het aanvaardbaarheidscriterium en het leveringscriterium.

In het kader van het getrouwheidsonderzoek wordt al aandacht besteed aan de meeste van deze criteria. Voor de oordeelsvorming over de rechtmatigheid van het financieel beheer zal extra aandacht besteedt moeten worden aan de volgende rechtmatigheidscriteria:

1. Het begrotingscriterium;
2. Het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O-criterium);
3. Het voorwaardencriterium.

Het begrotingscriterium

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de kadernota 2018 van de commissie BBV. Begrotingswijzigingen moeten volgens de Gemeentewet tijdens het jaar zelf nog aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Indien een wijziging niet meer in het jaar zelf is voorgelegd zijn bestedingen boven het begrotingsbedrag strikt genomen onrechtmatig.

Begrotingsoverschrijdingen worden door de accountant echter niet altijd in de overweging om al of niet een goedkeurende verklaring te geven meegenomen. Voor de afsluitende oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de gemeenteraad geformuleerde

beleid en/of wordt gecompenseerd door aan de lasten gerelateerde hogere inkomsten. Het bepalen of respectievelijk welke begrotingsoverschrijdingen al dan niet verwijtbaar zijn, is voorbehouden aan de raad. Voor de bepaling hiervan is in bijlage 2 een normenkader voor de begrotingsrechtmatigheid opgenomen.

Het M&O-criterium

Gemeenten zullen een beleid ter voorkoming en bestrijding van misbruik en oneigenlijk (M&O) gebruik moeten hebben. In het jaarverslag en/of de toelichting op de jaarrekening verantwoordt het college zich over de opzet, de uitvoering en de resultaten van het M&O-beleid. Indien een gemeente geen toereikend M&O-beleid voert kan dit gevolgen hebben voor het accountantsoordeel.

Door de raad is in verschillende verordeningen en besluiten een M&O-beleid vastgesteld. Voor bestaande procedures wordt getoetst in hoeverre deugdelijke maatregelen ter voorkoming van misbruik- en oneigenlijk gebruik worden genomen. Daarbij is de vooronderstelling gerechtvaardigd dat binnen de belangrijkste procedures al (informeel) adequate maatregelen zijn getroffen ter waarborging van de getrouwheid van de financiële verantwoording.

Het voorwaardencriterium

Baten, lasten en balansmutaties door een gemeente zijn aan bepaalde voorwaarden verbonden waarop door de accountant moet worden getoetst. Deze voorwaarden liggen vast in wetten en regels van hogere overheden en de (eigen) gemeentelijke regelgeving.

Door de raad zijn in verschillende verordeningen en besluiten voorwaarden opgenomen. Met het vaststellen van de reikwijdte van de rechtmatigheidstoets door de accountant in dit controleprotocol wordt het voorwaardencriterium nader uitgewerkt. Uitgangspunt daarbij is dat voornamelijk het huidige informele beleid wordt bekrachtigd en er met name jegens derden niet met terugwerkende kracht strengere normen zullen worden toegepast.

6. Reikwijdte accountantscontrole rechtmatigheidstoetsing

De accountantscontrole op rechtmatigheid is limitatief gericht op:

- de naleving van wettelijke kaders, zoals die in de kolom "Wetgeving extern" van het "normenkader gemeente Westland" is opgenomen (bijlage 1 van dit protocol). Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kan betreffen;
- de naleving van de interne kaders, zoals die in de kolom "Regelgeving intern" van het normenkader gemeente Westland is opgenomen (bijlage 1 van dit protocol). Dit laatste voor zover van toepassing en uitsluitend voor zover deze direct financiële beheershandelingen betreffen of kunnen betreffen. Ten aanzien van het voorwaardencriterium vindt uitsluitend een toets plaats naar de hoogte, duur en doelgroep/object van de financiële beheershandeling.

7. Rapportering accountant

Tijdens en na afronding van de controlewerkzaamheden rapporteert de accountant hierna in het kort weergegeven als volgt:

Interim-controles

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant een zogenaamde interim-controle uitgevoerd (indien van toepassing). Over de uitkomsten van die tussentijdse controle wordt een verslag uitgebracht. Bestuurlijk relevante zaken worden – op grond van de overeengekomen rapportage wensen - ook aan de gemeenteraad gerapporteerd.

Jaarrekeningcontrole/Verslag van bevindingen

Overeenkomstig de gemeentewet wordt omtrent de controle van de jaarrekening een verslag van bevindingen uitgebracht aan de raad en in afschrift aan het College van Burgemeester en Wethouders. In het verslag van bevindingen wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw en rechtmatig financieel beheer en een rechtmatige verantwoording daarover waarborgen.

Uitgangspunten voor de rapportagevorm

Gesignaleerde onrechtmatigheden worden toegelicht gespecificeerd naar de aard van het criterium (begrotingscriterium, voorwaardencriterium, etc.).

Fouten of onzekerheden die de rapporteringtolerantie als bedoeld in hoofdstuk 3 van dit controleprotocol overschrijden, worden weergegeven in een apart overzicht bij het verslag van bevindingen. De accountant rapporteert ook over eventuele bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en de continuïteit van de door de gemeente gehanteerde geautomatiseerde informatieverzorging.

Controleverklaring

In de controleverklaring wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de accountantscontrole weergegeven, zowel ten aanzien van de getrouwheid als de rechtmatigheid. Deze controleverklaring is bestemd voor de gemeenteraad, zodat deze de door het College van Burgemeester en Wethouders opgestelde jaarrekening kan vaststellen.

In bijlage 3 worden de rapportagemomenten nader vastgelegd

Bijlagen:

1. Normenkader wet- en regelgeving (Zie aparte bijlage (17-0322039))
2. Normenkader begrotingsrechtmatigheid
3. Rapportagemomenten

Bijlage 1: Normenkader rechtmatigheid 2018 en voorlopig normenkader 2019

Programma's/ producten	Specifieke activiteit	Wetgeving extern	Wetgeving intern
Algemeen Bestuur en ondersteunende processen	Algemeen financieel middelenbeheer	<ul style="list-style-type: none"> • Grondwet • Burgerlijk Wetboek • Gemeentewet • Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten • Kadernota Rechtmatigheid 2017 • Financiële-verhoudingswet • Besluit financiële verhouding 2001 • Wet revitalisering generiek toezicht (N.B. is materieel uitgewerkt per 1-10-2018) • Wet op de omzetbelasting 1968 • Wet op het BTW-compensatiefonds • Wet op de vennootschapsbelasting • Wet gemeenschappelijke regelingen • Algemene wet bestuursrecht • Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector 	<ul style="list-style-type: none"> • Financiële verordening gemeente Westland 2017: financieel beleid, beheer en inrichting financiële organisatie • Verordening ex artikel 213: controleverordening • Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid gemeente Westland (Verordening ex artikel 213a: doelmatigheid- en doeltreffendheidonderzoeken) • Delegatiebesluiten • Programmabegroting • Nota reserves en voorzieningen 2016 • Nota activabeleid 2017 • Verordening Rekenkamercommissie Westland 2015. • Verordening op de vertrouwenscommissie 2018 tot benoeming van de burgemeester (vanaf 5-5-2018) • Verordening, regelende de tegemoetkoming in de kosten van ondersteuning aan de in de vertegenwoordigde groepering (fracties) (Verordening Fractieondersteuning 2010) • Verordening informatievoorziening en geheimhoudingsplicht fractiemedewerkers Westland 2010 • Gedragscode Gemeenteraad Westland 2007 (tot 7-2-2018) • Gedragscode Integriteit raadsleden van de gemeente Westland 2018 (vanaf 7-2-2018) • Gedragscode voor leden van het College van Burgemeester en Wethouders (tot 7-2-2018) • Gedragscode Integriteit leden van het college van B&W van de gemeente Westland 2018 (vanaf 7-2-2018) • Archiefverordening Westland 2015 • Verordening Gemeentelijke onderscheidingen Westland 2008 • Motie Inhuur Externen d.d. 9 juli 2009 in samenhang met brief college aan de raad d.d. 19 september 2010 en het initiatiefvoorstel raad d.d. 24-11-2013, verder uitgewerkt in het besluit van 25-11-2014 en gewijzigd bij besluit van 6 november

Programma's/ producten	Specifieke activiteit	Wetgeving extern	Wetgeving intern
			2018.
	Treasurybeheer	<ul style="list-style-type: none"> • Wet financiering decentrale overheden • Regeling informatieverstrekking sisa • Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden • Regeling schatkistbankieren decentrale overheden • Regeling uitzetting en derivaten decentrale overheden • Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden • Wet houdbare overheidsfinanciën • Besluit accountantscontrole decentrale overheden 	<ul style="list-style-type: none"> • Treasurystatuut
	Arbeidsvoorwaarden en personeelsbeleid	<ul style="list-style-type: none"> • Ambtenarenwet • Fiscale wetgeving • Sociale verzekeringswetten • Rechtspositiebesluit raads- en commissieleden • Rechtspositiebesluit burgemeesters • Rechtspositiebesluit wethouders • Algemene pensioenwet politiek • CAR/UWO 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening voorzieningen wethouders 2007 (tot 29-3-2018) • Verordening rechtspositie wethouders (vanaf 29-3-2018) • Verordening voorzieningen burgemeester 2007 (tot 29-3-2018) • Verordening rechtspositie burgemeester 2018 (vanaf 29-3-2018) • Verordening rechtspositie raads- en commissieleden Westland 2010 (tot 29-3-2018) • Verordening rechtspositie raads- en commissieleden van de gemeente Westland 2018 (vanaf 29-3-2018)
	Inkopen en contractbeheer	<ul style="list-style-type: none"> • EU-aanbestedingsregels • Aanbestedingswet 2012 • mededingingswet • Wet markt en overheid • EG Verdrag inzake 	<ul style="list-style-type: none"> • Welbested, inkoop- en aanbestedingsbeleid (alleen aanbestedingen boven de EU-grens) • Aanmerken economische activiteiten van de gemeente Westland als activiteiten van algemeen belang (Raadsbesluit op grond van de Wet Markt & Overheid) d.d. 8-7-2014

Programma's/ producten	Specifieke activiteit	Wetgeving extern	Wetgeving intern
		staatssteun	
Burgerzaken en Belastingen	Burgerlijke stand en afgifte documenten	<ul style="list-style-type: none"> • Burgerlijk wetboek • Gemeentewet • Wet basisregistratie personen • Besluit basisregistratie personen • Invorderingswet 1990 • Wet rechten burgerlijke stand • Paspoortwet 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening Leges Westland 2018 • Verordening gemeentelijke basisregistratie personen (BRP) 2014 • Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2014 • Leidraad Invordering Westland 2018 (tot 1-7-2018) • Tweede Leidraad Invordering Westland 2018 (vanaf 1-7-2018)
	OZB	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet • Invorderingswet • Wet waardering Onroerende Zaken • Wet basisregistraties adressen en gebouwen 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening onroerende-zaak-belastingen Westland 2018
	Parkeerbeheer	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet • Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Wet Mulder) 	<ul style="list-style-type: none"> • Reglement voorziening parkeren Westland (raadsbesluit van 25-9-2007)
	Toeristenbelasting	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet • Invorderingswet 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening toeristenbelasting Westland 2016
	Forensenbelasting	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet • Invorderingswet 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening forensenbelasting Westland 2017
	Grafrechten	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet • Invorderingswet • Wet op de lijkbezorging 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening lijkbezorgingsrechten Westland 2017 • Beheersverordening begraafplaatsen gemeente Westland 2013
	Marktgelden	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet • Invorderingswet 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening marktgelden Westland 2017
	Reclame en precario rechten	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet 	<ul style="list-style-type: none"> • Welstandsnota Westland 2016 (inclusief "Reclame maken in Westland 2016") (vanaf 18-5-2016)
Openbare orde en veiligheid	Handhaving	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet 	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen Plaatselijke Verordening Westland 2016 • Verordening binnentreden in woningen ter uitvoering van de

Programma's/ producten	Specifieke activiteit	Wetgeving extern	Wetgeving intern
			noodverordening gemeente Westland
		<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening vestiging uitsluitend recht Westland Infra Utilities B.V. 2013 – 2018 inzake openbare verlichting
		<ul style="list-style-type: none"> • Winkeltijdenwet 	
		<ul style="list-style-type: none"> • Drank en horecawet 	<ul style="list-style-type: none"> • Drank- en horecaverordening gemeente Westland
	Brandweer en rampenbestrijding	<ul style="list-style-type: none"> • Wet veiligheidsregio's 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden
	Brandbeveiligingsvergunningen	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet 	<ul style="list-style-type: none"> • Brandbeveiligingsverordening Westland 2012
	Woonwagens	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet 	-
Vreemdelingen-zaken en integratie	Vreemdelingenzaken	<ul style="list-style-type: none"> • Vreemdelingenwet 2000 • Wet inburgering 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening Wet inburgering Westland 2013
Verkeer en vervoer	Wegenbeheer	<ul style="list-style-type: none"> • Wegenverkeerswet 1994 • Besluit administratieve bepalingen wegverkeer • Wet personenvervoer 2000 • Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990 	<ul style="list-style-type: none"> • Parkeerverordening Westland 2018
Groen- en milieubeheer	Groenbeheer	<ul style="list-style-type: none"> • Wet natuurbescherming • Kaderwet EZ-subsidies 	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen Plaatselijke Verordening Westland 2016
	Afvalstoffen-, riool-, milieubeheer en reiniging	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentewet • Wet milieubeheer • Waterwet • Drinkwaterwet • Wet belastingen op milieugrondslag • Wet dieren 	<ul style="list-style-type: none"> • Afvalstoffenverordening 2012 gemeente Westland • Verordening afvalwaterverwerking 2014 • Verordening rioolheffing Westland 2018 • Verordening eenmalig rioolaansluitingsrecht Westland 2011 • Verordening afvalstoffenheffing Westland 2016 • Deconstructieverordening Westland 2011 • Verordening subsidie oud papier • Milieu UitvoeringsPlan (MUP) 2010 • Nota 'naar een betere luchtkwaliteit in Westland' • Waterplan Westland 2017
Stedelijke ontwikkeling, wonen en economie	Grondexploitatie	<ul style="list-style-type: none"> • Wet algemene bepalingen omgevingsrecht • Wet ruimtelijke ordening • Besluit ruimtelijke ordening • Gemeentewet 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening tot wijziging van het recht als bedoeld in artikel 49, derde lid Wet op de Ruimtelijke Ordening • Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Westland vanaf december 2016)

Programma's/ producten	Specifieke activiteit	Wetgeving extern	Wetgeving intern
			<ul style="list-style-type: none"> • Ruimtelijk ontwikkelingskader De Lier • Uitgangspunten ruimtelijke ontwikkelingskaders voor de kernen • Ruimtelijk Ontwikkelingskader 's-Gravenzande 2020 • Nota grondbeleid • Beleidsplan grondsnipperbeleid • Bedrijventerreinenvisie 2013 - 2020 • Procedureverordening voor advisering tegemoetkoming in planschade gemeente Westland • Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Westland • Gemeentelijke coördinatieregeling bij verwezenlijking van ruimtelijk beleid • Welstandsnota Westland 2016 (inclusief "Reclame maken in Westland 2016") • SOK Westlandse Zoom, inclusief bijbehorende motie d.d. 28-1-2014 • Subsidieverordening – Tenderregeling Herstructurering Poelzone • Subsidieverordening Duurzame Energiemaatregelen Westland 2017-2020 (tot 15-3-2018) • Subsidieverordening Duurzame Energiemaatregelen Westland 2018–2020 (vanaf 15-3-2018)
	Telecommunicatie	<ul style="list-style-type: none"> • Telecommunicatiewet 	<ul style="list-style-type: none"> • Telecommunicatieverordening Westland 2010
	Wonen, economie en beheer gemeentelijke panden en accommodaties	<ul style="list-style-type: none"> • Leegstandwet • Woningwet • Erfgoedwet • Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte • Huisvestingswet 2014 • Wet doorstroming huurmarkt 2015 • Wet op de huurtoeslag • Wet bevordering eigenwoningbezit 	<ul style="list-style-type: none"> • Bouwverordening Westland 2005 • Erfgoedverordening Westland 2017 • Subsidieverordening gemeentelijke monumenten 2007 • Kadernota Wonen, Zorg en Welzijn 2005-2020 • Verordening Starterslening november 2013 • Huisvesting arbeidsmigranten, vaststellen appendix • Diverse verordeningen op de heffing en de invordering van een BIZ-bijdrage en op de subsidie voor acht verschillende BI-zone gebieden, te weten de winkelgebieden 's-Gravenzande, Wateringen, Honselersdijk en Naaldwijk en de bedrijventerreinen De Woerd, Wateringveldsepolder, Leehove, Monster, Naaldwijk en 's-Gravenzande gemeente Westland

Programma's/ producten	Specifieke activiteit	Wetgeving extern	Wetgeving intern
			2011. <ul style="list-style-type: none"> Huisvestingsverordening Westland 2015 - 2019
Zorg, Welzijn en Sport	Algemeen welzijn en sport	<ul style="list-style-type: none"> Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen 	<ul style="list-style-type: none"> ASV Westland 2016 Subsidieverordening Duurzame Energiemaatregelen Westland 2017-2020 (tot 15-3-2018) Subsidieverordening Duurzame Energiemaatregelen Westland 2018 – 2020 (vanaf 15-3-2018)
	Maatschappelijke ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 	<ul style="list-style-type: none"> Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Westland 2018 Subsidieverordening innovatie 3D Westland Amendement voorbereidingskosten 3 D's (d.d. 5-11-2013)
	Kinderopvang	<ul style="list-style-type: none"> Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen Wet kinderopvang 	
Jeugd, Onderwijs en Cultuur	Verzorgen basis- en speciaal onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> Leerplichtwet 1969 Wet op het primair onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Westland 2015 Verordening leerlingenvervoer Westland 2009 (tot 17-1-2018) Verordening Leerlingenvervoer Westland 2018 (vanaf 17-1-2018) Verordening adviesraad leerlingenvervoer gemeente Westland Verordening Adviesraad Sociaal Domein Westland 2016 Verordening kwaliteitsregels peuterspeelzalen Westland) Overgangsregeling schoolmaatschappelijk werk Verordening materiele financiële gelijkstelling onderwijs Westland 2007 Plan 'Voorkomen en bestrijden van voortijdig schoolverlaten Westland 2009 'LEREN WERKT!', Een preventieve benadering' Verordening subsidiëring godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs Westland 2007
	Verzorgen voortgezet onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> Wet op het voortgezet onderwijs Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek 	<ul style="list-style-type: none"> Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Westland 2015

Programma's/ producten	Specifieke activiteit	Wetgeving extern	Wetgeving intern
		<ul style="list-style-type: none"> • Wet educatie en beroepsonderwijs 	
	Cultuur en lokale media	<ul style="list-style-type: none"> • Mediawet 2008 • Wet op het specifiek cultuurbeleid 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenschappelijke regeling CAIW (in liquidatie)
		<ul style="list-style-type: none"> • Jeugdwet 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening Jeugdhulp gemeente Westland 2015
<i>Volksgezondheid</i>	Ambulance vervoer	<ul style="list-style-type: none"> • Tijdelijke wet ambulancezorg 	
	Infectieziekten	<ul style="list-style-type: none"> • Wet publieke gezondheid 	
<i>Werk en Inkomen</i>	Sociale inkomensvoorzieningen en werkgelegenheid	<ul style="list-style-type: none"> • Participatiewet • Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (loaw) • Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (loaz) • Sociale en Fiscale wetgeving • Wet Sociale Werkvoorziening 	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening individuele inkomenstoeslag gemeente Westland 2015 • Afstemmingsverordening gemeente Westland 2015 • Handhavingsverordening gemeente Westland 2015 • Verordening Adviesraad Sociaal Domein Westland 2016 • Verordening plaatsingsvolgorde Wet sociale werkvoorziening • Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive gemeente Westland 2015 • Verordening Persoonsgebonden Budget begeleid werken Wsw gemeente Westland • Verordening maatschappelijke participatie schoolgaande kinderen Wet werk en bijstand 2012 gemeente Westland • Verordening individuele studietoelage gemeente Westland 2017 • Verordening loonkostensubsidie Participatiewet Westland 2015 • Re-integratieverordening gemeente Westland 2017
	Schuldhelpverlening	<ul style="list-style-type: none"> • Wet op het kredietbeheer • Wet gemeentelijke schuldhelpverlening 	<ul style="list-style-type: none"> • Beleidsplan integrale schuldhelpverlening 2012 - 2016

Bijlage 2 Begrotingsrechtmatigheid - normenkader

Bij de jaarrekening vindt een analyse van de verschillen ten opzichte van de begroting plaats, conform artikel 28 van het BBV. Bij de analyse moet in ieder geval aan de volgende elementen aandacht worden besteed:

- de oorzaak van de afwijking
- de relatie met de prestaties
- de passendheid in het beleid
- de dekking vanuit andere programma's (alternatieve dekking)
- mogelijke eerdere informatievoorziening over de afwijking aan de raad
- eventueel de mate van verwijtbaarheid

Voor het bepalen van de begrotingsrechtmatigheid stelt de raad van de gemeente Westland het volgende normenkader vast:

	Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen de volgende "soorten" begrotingsafwijkingen worden onderkend:	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel
1	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend		X
2	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die: - In de laatste Prorap verwerkt had kunnen worden; - Niet in de laatste Prorap verwerkt had kunnen worden	X	X
3	Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet	X	
4	Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerd) overschrijding.	X	
5	Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de raad nog geen besluiten genomen.		X
6	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). - Geconstateerd tijdens het verantwoordingsjaar; - Geconstateerd na verantwoordingsjaar.	X	X

	Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen de volgende "soorten" begrotingsafwijkingen worden onderkend:	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel
7	Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijving- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. - Jaar van investeren; - Afschrijving- en financieringslasten in latere jaren.	X	X
8	Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) die uitsluitend terug te voeren zijn op verschuivingen in de bij de betreffende investering behorende liquiditeitenplanning en die niet leiden tot een overschrijding van het totaalkrediet	X	
9	Kostenoverschrijdingen inzake de grondexploitatie die leiden tot aanpassing van de bij de laatst vastgestelde exploitatieopzet behorende totale uitgaven of inkomsten die: - In de laatste Prorap verwerkt had kunnen worden; - Niet in de laatste Prorap verwerkt had kunnen worden.	X	X
10	Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) die kleiner zijn dan € 100.000	X	
11	Mutaties in de algemene reserve, uitsluitend voor zover deze betrekking hebben op grondexploitaties en die: - Niet voorzienbaar waren bij de meest recente aanpassingen van het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (MPG), T(tussentijds)MPG of Prorap. - Voorzienbaar waren bij de meest recente aanpassingen van het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (MPG), T(tussentijds)MPG of Prorap.	X	X

Bijlage 3: Rapportage

De volgende standaard rapportagemomenten worden onderkend:

Rapportage	Tijdstip	Inhoud	Gericht aan
Managementletter dan wel Verslag van bevindingen interim-controle	Na afronding van de interim-controle.	Mogelijke risico's, verbeter- en aandachtspunten betreffende de processen en procedures (beheersingsstructuur), beheersing specifieke subsidiestromen evenals overige van belang zijnde onderwerpen.	College
Verslag van bevindingen	Na afronding van de controle van de jaarrekening.	Wettelijk: De vraag of inrichting van het financiële beheer en van de financiële organisatie een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken. Daarnaast resterende fouten, onzekerheden of verbeteringen op het gebied van verslaglegging rekening houdend met afgesproken rapporteringtoleranties. Relatie tussen de controletolerantie als gevolg van controleverordening en de feitelijke bevindingen.	Raad
Accountantsverklaring	Na afronding van de controle van de jaarrekening.	Oordeel over de mate waarin de gemeenterekening een getrouw beeld geeft i.o.m. verslaggevingsvoorschriften en voldoet aan de eisen van rechtmatigheid.	Raad